

Bos en natuur en milieu, van voorschriften naar contract

De dialoog tussen bosbouwers en natuurbeschermers verloopt moeizaam. Dat heeft verschillende redenen. Onder andere kunnen we noemen:

- de versnippering van de natuurbeschermingsverenigingen en de daaruit voortvloeiende moeilijkheid om te komen tot een duidelijke landelijke stellingname, die in het debat kan worden ingebracht;
- een typisch Franse aanpak van dialoog (men zou veeleer van lobbyen moeten spreken) via ministeries in de rol van waakhond. Een complicerende factor daarbij is, dat het hier gaat om twee verschillende ministeries, wat leidt tot een voorkeur voor regels en voorschriften in plaats van contracten. Deze situatie leidt vaak tot misverstanden, die een aanmoediging vormen om de tegenstander te verketteren, en tot veelvuldig disfunctioneren. De ervaringen met het toepassen van de richtlijn Natura 2000 (habitatrichtlijn) is een perfecte illustratie van hoe onderhandelingen uitlopen op een machtsstrijd in plaats van dat het een reële beschouwing is over de doeleinden en middelen.

Zijn er in de geschiedenis van de bosbouw geen andere oorzaken te vinden voor deze fouten?

In het begin van de negentiende eeuw bestond het Franse bos uit 6,5 miljoen hectare. Dit resultaat is toe te schrijven aan de praktijken tijdens de revolutie, toen diefstal van hout werd toegelaten, evenals beweiding van bossen en jonge aanplanten. Volgens anderen was de slappe bosbouw wet- en regelgeving verantwoordelijk, die toen feitelijk werd afgeschaft.

Om dit probleem op te lossen richtten het consulaat en het rijk een wettelijk bosbouw orgaan op in 1801; dit is verbonden aan het ministerie van financiën. In 1824 is de koninklijke bosbouwschool in Nancy gesticht en de boswet dateert van 1827. Het bosbeheer werd steeds professioneler. Daarvoor is meer nodig dan een scheiding aanbrengen tussen bosbouw en de traditionele landbouw, allereerst op bestuurlijk niveau, bij het onderwijs en bij de wetgeving en in toenemende mate ook op economisch gebied.

De oude gebruiksrechten van beweiding met vee en varkens moesten beëindigd worden, ook als dat bronnen van heftige conflicten op het platteland bleken te zijn, vooral bij het onderwerpen van terreinen in gemeenschappelijk eigendom aan deze bosbouwvoorschriften, en nog meer bij het bebossen van weidegronden in de bergen.

Het bosbeheer werd zelfstandiger en minder afhankelijk van zijn omgeving. Hoewel het gebruik van brandhout op het platteland bleef bestaan, werd steenkool de grote concurrent van hout als energiebron in samenhang met de industrialisatie in de steden.

Nadat aldus de herverovering door de bosbouw gestart was met de bescherming van berggebieden, het vastleggen van duinen en het draineren van natte gebieden ten behoeve van bossen (zoals in les Landes en de Sologne), moest ook het hakhout worden omgevormd naar andere

vormen van productie, die beter aangepast waren aan de eisen van de zich ontwikkelende industrie. Dat gebeurde het eerst in het rijkbosbezit, en later in de gemeentebossen.

Aan het einde van de negentiende eeuw werd de bosbouw weer ondergebracht bij het ministerie van landbouw, dat niet naliet om de oude discussie tussen landbouw en bosbouw weer nieuw leven in te blazen.

Op het einde van de negentiende eeuw was dus alles netjes geregeld voor het bosbeheer, dat minder bij was gaan dragen aan de plaatselijke economie en belangen, door het toe te vertrouwen aan professionele beheerders, experts die gevormd waren door de bosbouwschool en die zich sterk bewust waren van de oorzaken die in de voorbije eeuw geleid hadden tot de vernietiging van het bos.

De enige "natuurbeschermingschaduw" over het geheel werd gevormd door de toenemende strijd van de school van Barbizon tegen de omvorming naar naaldhout in het bos van Fontainebleau. Deze kritiek werd overgenomen door de vereniging van

vrienden van het bos en leidde tot de instelling van een "artistiek" bosreservaat, dat sindsdien de voedingsbodem is van het debat tussen bosbouwers en beschermers. Deze polemiek is nog verhevigd toen door de stormen van voorjaar 1967 het reservaat tegen de grond geworpen werd. Twee opeenvolgende wereldoorlogen en de aftakeling van het bos die daardoor veroorzaakt werd, maakten de behoefte sterker om het Franse bos weer overeind te helpen en te beschermen, of het nu om het bos in particulier bezit of in overheidseigendom gaat, en om de houtvoorraad te doen toenemen. Om dit doel te bereiken werd in 1946 het Nationaal bosbouwfonds in het leven geroepen.

Het resultaat van strijd tussen het boerengebruik van het bos en de bosontwikkeling volgens de bosbouwwetgeving heeft steeds meer terrein gewonnen in zowel particuliere als overheidsbosbouwkringen.

Tussen 1800 en 1945 is het bosareaal met 3,5 miljoen ha toegenomen. Dit verschijnsel heeft zich in versnelde mate voorgedaan van

af 1947, omdat nog eens 3 miljoen ha tot 1989 erbij zijn gekomen.

Het werk van de bosbouwers was doeltreffend en weinig omstreden, op enkele plaatselijke natuurbeschermingsconflicten na die in essentie gericht waren tegen een te sterke omvorming naar naaldhout. Dat veranderde op het moment dat de stedelijke bevolking, die had geprofiteerd van de snelle economische ontwikkeling vanaf de jaren zestig, begon om door middel van natuurbeschermingsverenigingen het recht op een eigen kijk op het bosbeheer op te eisen en waarde ging hechten aan ecologische, landschappelijke en recreatieve functies. Als erfenamen van een nog verse geschiedenis konden zowel de particuliere als de overheidsbosbouwers niet anders dan zich ongerust maken over een dergelijke ontwikkeling. Die ontwikkeling hield immers het risico in van dezelfde fouten als in het verleden, waar iedereen zich bezighield met het gebruik van het bos en alleen de bosbouwers met de bescherming ervan... Een risico dat des te groter is omdat het overgrote deel van het Franse bos particulier bezit is.

Zich bewust van deze ontwikkeling heeft de wetgever in 1985 actie ondernomen door in de boswet de drie functies van het bos vast te leggen: de productiefunctie, de ecologische functie en de sociale functie. De fundamentele rol van voorbrenging van hout is bij dit alles behouden gebleven, al was het alleen maar om een vergoeding aan de beheerder te kunnen blijven verzekeren.

De druk die tegenwoordig op het bos wordt uitgeoefend is zeer groot. Die druk komt minder van de kant van Franse organisaties

---

dan van Europese of internationale, zoals in het geval van de Europese richtlijn Natura 2000 of van ecologische certificeringsprojecten, die hun invloed op de Franse betrokkenen doen gelden. Dit is ook het gevolg van de versterking van de rol van lokale lichamen bij het beheer van landelijke gebieden, zoals de regionale en nationale parken, die hun eigen doelstellingen nastreven.

Na een eeuw van bescherming tegen beschouwingen van buitenaf, met uitzondering van die van de jagers, wordt het bos nu weer blootgesteld aan die bemoeizucht, waaraan alle economische sectoren in toenemende mate worden onderworpen. Die behoeften kunnen op de lange duur niet ontkend worden, ook al worden ze op dit moment nog

gevreemd en verworpen. Een nieuw contract tussen het bos en de maatschappij moet door onderhandeling tot stand komen, in plaats van het gevaar te lopen om onderworpen te worden aan nieuwe eisen zonder dat het bos daarbij partij was.

Er moet een voorwaarde vooraf gesteld worden aan de onderhandelingen tussen de bosbouwers en de nieuwe gebruikers; deze laatste zijn immers geen erfgenamen van de bosbouwgeschiedenis met de vanzelfsprekende wens tot bescherming, tot herstel en tot vakmanschap. Om deel te nemen aan de ontwikkeling en het rijker worden van deze erfenis, moeten ze deze eerst herkennen en erkennen. Deze dialoog wordt mogelijk vanaf het moment dat de grote

meerderheid van de natuurbeschermingsverenigingen de productiefunctie van het bos erkent en de kwaliteit van het eco-materiaal hout, en dus de noodzaak om het economisch evenwicht van het bosbeheer te behouden. De effectiviteit van dit nieuwe contract zal gegarandeerd kunnen worden, als de bosbouwer het integrale beheer van het bos weet te behouden of, in geval van de jacht, weet terug te krijgen.

Deze dialoog zal vruchtbaar zijn voor het duurzaam beheer van ons bos en voor de voorspoed van ons nationale erfgoed, en niet het vertrouwen op de markteconomie, die van de gebruiker een scheidsrechter en gijzelaar maakt, zoals we nu zien ontstaan bij de eco-certificatie.